

KLIMAUTFORDRINGEN: ET FORSKNINGSPERSPEKTIV

En oppstrømsteori om institusjonell utvikling

GUNNAR S. ESKELAND
Professor, NHH

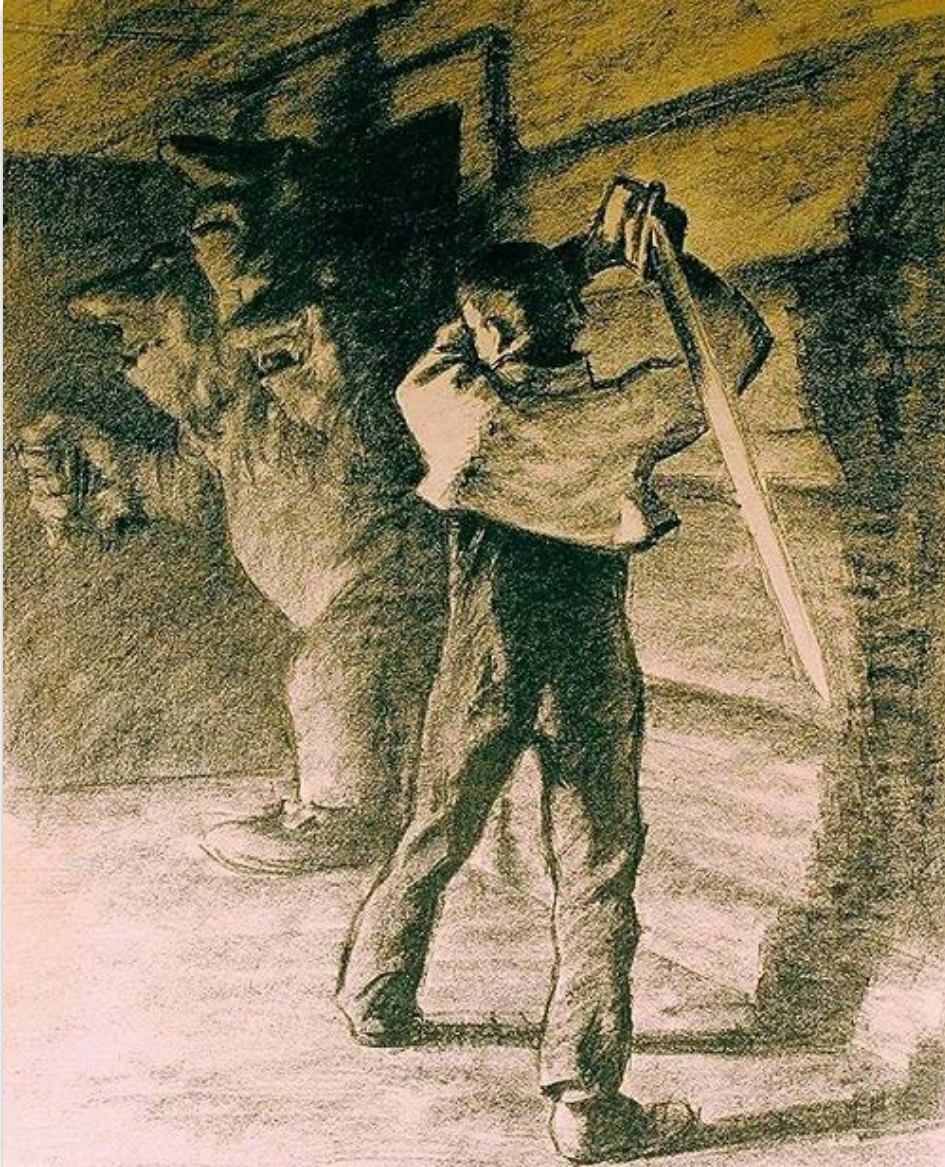

NHH

Meghan og Harry, fra Windsor Castle - en Jaguar bygget om til elektrisk drift.

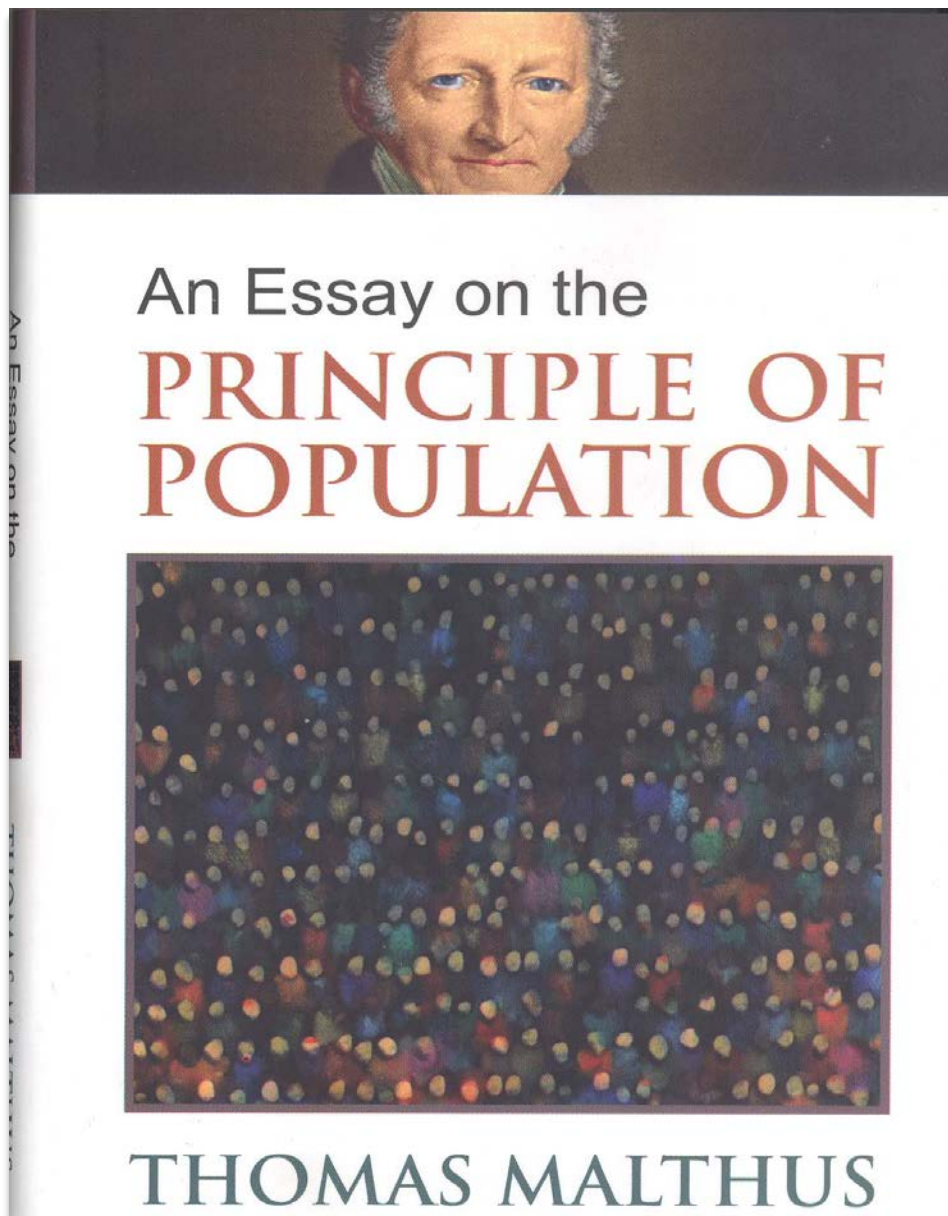
Kanskje *hun* burde kjørt?

KLIMAUTFORDRINGEN:

VANSKELIGERE ENN VEKST OG VELSTAND,
VANSKELIGERE ENN ANDRE MILJØPROBLEMER?

- Vekst og velstand: en enorm utfordring for menneskeheten.
 - Trygghet og velstand sprer seg. Fantastisk nok.
 - Men: Afrika har en milliard mennesker du kan få til en dollar om dagen. *Ingen* klarer tjene penger på dette?

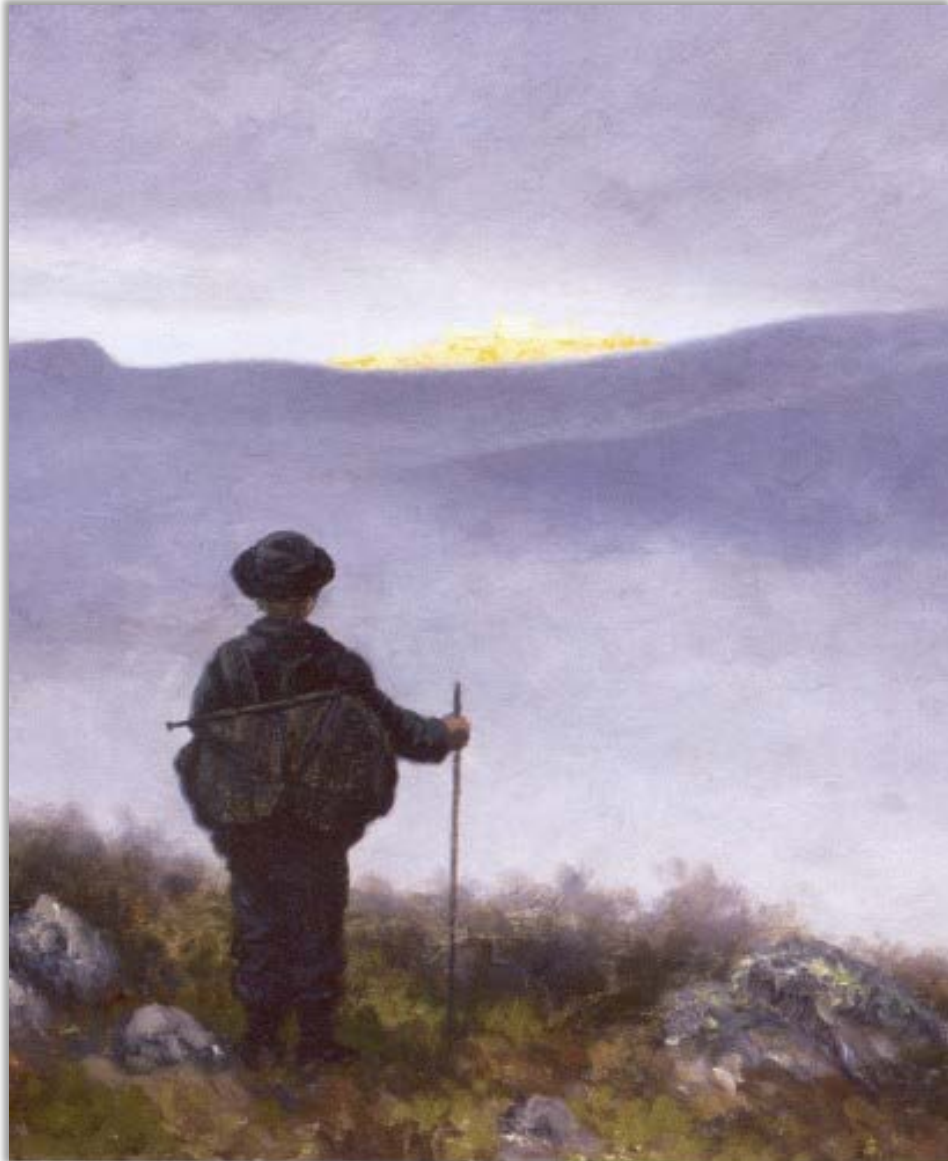
FIRE OVERRASKELSER SIDEN MALTHUS (1798)

NHH

INGEN VILLE TRODD:

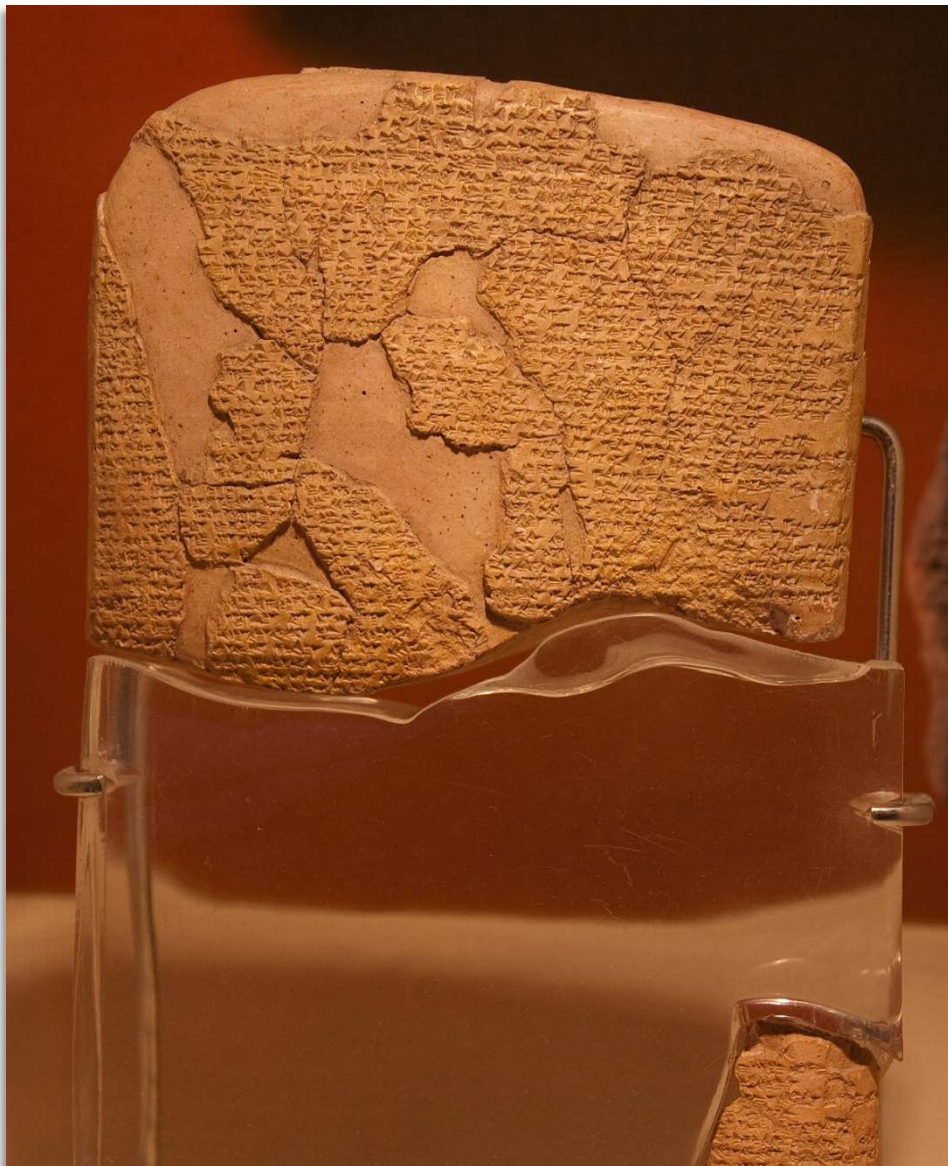
- i. planeten kunne fø så mange mennesker
- ii. menneskeheten skulle oppleve slik velstand
- iii. velstand ville nå så mange
- iv. etterspørsel etter arbeid skulle stå for spredningen

RESPEKT, LANGSIKTIGHET: NÅR OG HVORDAN OPPSTÅR DETTE?

1. HYENESTADIET: vil du spise må du ha tenner og aggressivitet. Ingenting kan spares
2. TIDLIG LOV: Du skal ikke: Slå i hjel, bryte ekteskapet; stjele; vitne usant.

DA GÅR DET AN Å HA KU, BY;
BYGGE MERKEVARE.

KADESHAVTALEN: UTOVER BYEN, KONGER I MELLOM

FREDSAVTALE; 1269, PÅ ANDRE SIDE AV KRISTI
FØDSEL:

- i. Gjensidig respekt: 'brødre'. Natoforpliktelse.
- ii. Skriftlig: stein og leire, tre kopier, tre steder.

FORPLIKTELSESMEKANISME?

- i. Tidlig internett?
- ii. Boktrykkerkunst?
- iii. Block Chains?

FORSKNINGEN: ANDRE MILJØ- OG RESSURSPROBLEMER

NHH

- Institusjonen *Eiendom* – privat eller felles - gjør *kua* mulig;
- Et *kollektiv* produserer *respekten* for institusjonen;
- *Kollektivmakten* kan også etablere fiskeriforvaltning, og forurensningskontroll.
- Institusjonsutviklingen går *oppstrøms* – der løsningen ligger:
Konfronterer forurenseren, kvegtyven, hummerfiskeren.

HVA MENES MED Å LØSE ET MILJØ-PROBLEM?

NHH

FORSLAG:

- For luftkvalitet i Bergen: gjennomfør tiltak billigere enn 250 tusen ganger gjennomsnittlig betalingsvilje.
- Dette kalles *samfunnsøkonomisk effektivitet*.
- Fordeling må vi da ta hensyn til på annen måte.

ET MILJØPROBLEM LØSES

- Rachel Carsons *Silent Spring*, 1962.
- I USA var stoltheten (lengst til høyre) *hvithodeørnen* truet.
- Norge *lånte ut* havørnpar til England, Irland og Skottland.

NÅR MILJØPROBLEMER *LØSES*

NHH

- Nå: Rovfuglstammene sterke igjen
 - Detaljer: miljøgifter, utslipp, R&D, hekkeområder.
 - Kortversjon: ytringsfrihet, folkevilje, statsmakt.
- Motkreftene var sterke men ble for puslete.

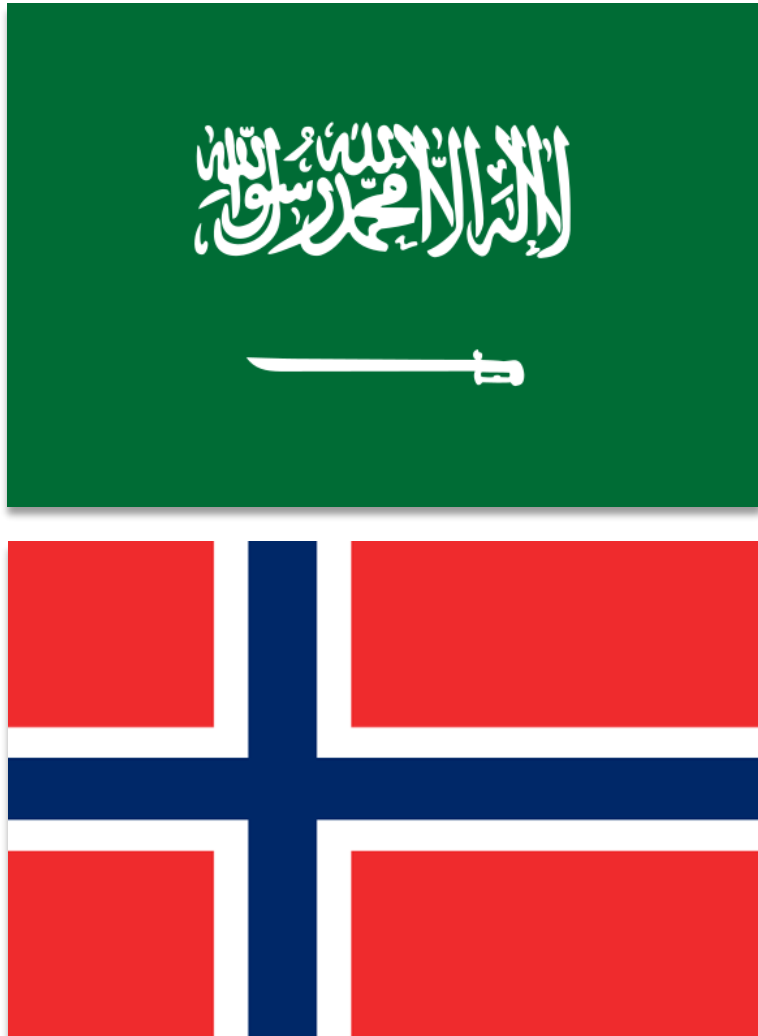
FORSKNINGEN: KLIMAPOLITIKK ER ET SAMARBEIDSPROBLEM

NHH

Hvis klimautfordringen er 'litt umuligere' enn andre miljøproblemer, så er det kanskje fordi:

- a) det lar seg ikke løse av én konge
- b) det strekker seg over generasjoner
- c) det krever ny kunnskap
 - om klimasystemet,
 - om løsninger, teknologisk, institusjonelt

FORSKNINGEN PÅ KLIMAPROBLEMET

Eksempel 1: forhandlinger, avtaler: en gigantisk kamp om fordeling?

- Vi økonomer er vant med å anbefale ‘forurensere betaler’: En skatt på fossilt brensel, eller *bruker*-kvoter.
- For klima kunne *et alternativ* være å gi kvotene til *fossileierne*. (N)OPEC
- Krangler vi om den *nye knapphetsrenten*?

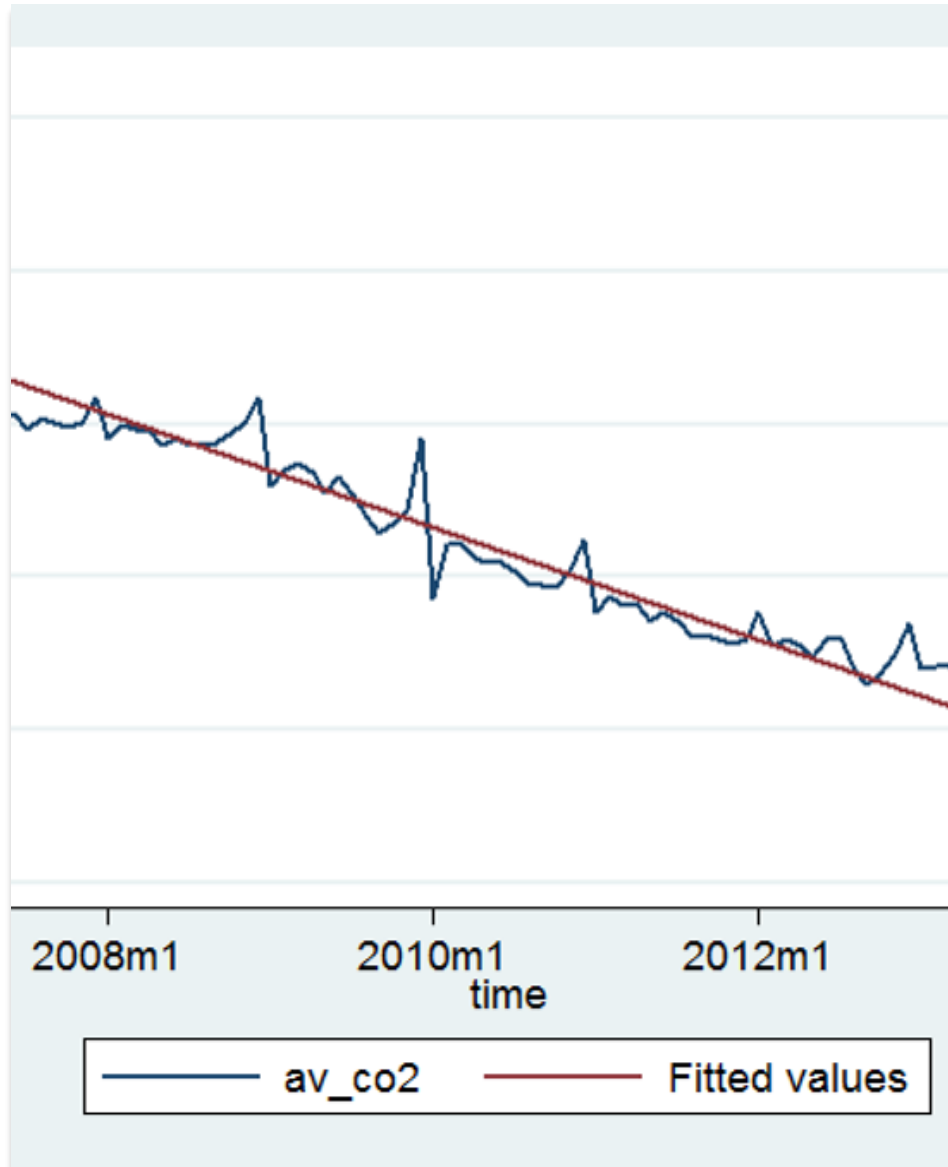
FORSKNINGEN PÅ KLIMAPROBLEMET

Eksempel 2: Gratispassasjerproblemet

Er det bare tull å gå foran, slik Norge og Europa forsøker? Kanskje

- a) andre da vil gjøre mindre?
- b) utslippene flytter seg til andre land?
- c) *forventet* tilstramming *akselererer* fossilbruken?
- d) Kanskje likevel: Noen må vise vei, vise løsninger, kaste den første blomst?

FORSKNINGEN PÅ KLIMAPROBLEMET

Eksempel 3: Hva vi gjør i Norge og Europa?

- Utslippsreduksjoner i energi og transport: ja: det virker; ja, det er dyrt; ja, elektrisitet;
- Maritim skipsfart: her kan Norge utrette mye, men ikke ved å være 'helligere enn Paven'.
- CO₂ reduksjoner er ikke latterlig billige, men heller ikke umulige for menneskeheten
- 'Forurensningsflukt' er noe vi må ta hensyn til.

FORSKNINGEN PÅ KLIMAPROBLEMET

NHH

Eksempel 4: Det å gå foran, ansvarlige investorer, CSR, rettsaker

- Kanskje er *ansvar* - liability - det som stenger for nye kullkraftverk i USA?
- Tro* - *forventede* priser - vil drive langsiktige beslutninger.
- Normer* - investornormer - er kanskje ustabile: Et truende race mot utgangsdøren? Husk tobakk.

EN OPPSTRØMSTEORI OM INSTITUSJONELL UTVIKLING:

- Oppstrøms ligger utslippene
- Lenger oppstrøms er investorene

Takk for anledningen!